

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Levnet og Meeninger (DK)

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 136. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540297125568/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

jeg beraaber mig paa Dem selv, naar jeg paastaar, at Dyden hverken er en Grimasse, eller behøver Grimasser til sin Prydelse, eller kan blive kjendelig bag ved Grimasser, eller gjøre sig elsket og æret og frygtet og sikker ved at gjøre Grimasser – Vel forstaaet, at vi gjerne kan lære for en Tidlang at frygte, og for evig at afskye Grimassemager-sken selv – men det er da vist ikke hendes Dyd, der indprenter os Ærbødighed – det er de Folder i hendes Ansigt, hvorved hun forgjæves vil forestille Dyden, der indjage os Skræk og Væmmelse – Og hun vil, da vi ingen sand Ære forudsætte hos hende, ingenlunde være sikker for vore dristigere Anslag, naar vi ellers ere liderlige nok, til at opoffre vor Samvittighed for nogle sandelige Fordeele, af et Fruentimmer, som vi foragte – Ved Grimasse forstaaer jeg enhver Mine, som umiddelbar og kjendeligt rober Kunst og Forsæt – Disse kan hos Coqvetten, eller hos et Fruentimmer, som Skjæbnen har hjem søgt med Alexanders og med Carl den Tolvtes Tænkemaade – med en umodstaaelig Lyst, at erobre blot for at erobre, og ikke for at beholde – Hos hende kan de i det mindste være tidsfordrivende, og for en Tidlang saa behagelige, som enten Die schöne Magdelone eller SchattenSpiel an der Vand – Men hos Pruden – – hos en Maintenon – hos en der viser, at hun gjerne vilde troes Lucretia, og være – – Phryne – hos saadan en ere og blive de altid afskyelige, udstaaelige – Og langt fra at opvække den Ærefrygt, som Dydens høje Alvorlighed indprenter enhver, opvække de, som sagt kun Væmmelse, og alt for ofte det usdle Forsæt, at hævne sig over dem ved Beskjæmmelse og Ødeleggelse – Og har de ikke fortjent dette, ved at ville bedrage os? – ved at ville tilkjøbe sig vor Høyagtelse for falsk Mynt? – for intet gjeldende Miner? –

Virkelig Himmelens Datter, Dydens Datter kan ikke andet end foragte alt saadant Spidsbuerie; og selv afskye hvert Træk, som kunde gjøre hende mistænkt derfor – Hun vil føle i sit Hjerte, at hendes Øyne, at enhver af hendes Miner ikke kan fortolke andet, end den ædle Velvillighed – den Agt, eller den Medynk, som hun veed sig at skyldte ethvert af hendes Med-Mennsker – Og hun vil ikke bekymre sig om at lære dem et andet Sprog – Men naar da, et hende fremmed, Dyden ulignende, skurrende Ord, en frek Mine, vover at fornærme hende – da vil af sig selv, og hende ubevidst en Engels Bedrøvelse sprede sig ud over hendes Ansigt – en venskabelig straffende Taare vil, halv mørkne hendes fromme Øyne – og hastig skal Himmelen

ved sin Morgen-Røde give sin beskjærmende Nærværelse tilkjende i ethvert af hendes Træk – Taus, forvirred, beskjemmed, nedtrykt, skal da den læsterhafte selv tilbede den Allerhelligste, under hendes Billede – hemmelig ønske sig hende værdig – sætte sig for, at stræbe derefter – og vist langtfra at skrækkes for hende, kun skrækkes for nogentid, at fornærme den Dyd, der har sit Tempel i hendes ædle Hjerter –

Men skulde det være let, min Herr Moralist, altid at skjælne Dydens Aivor fra Prudens Kunst – Eller med andre Ord, skulde denne sidste ikke ved Vittighed og Øvelse, kunde lære fuldkommen at efterterbe disse ukunstlede Træk af Uskyldigheden? –

Sandt at sige, min Herre, Deres Spørgsmaal – –

Dog min Skjæbne har mange Aar efter den Tid, hvis Historie jeg fortæller, bragt mig til at rende Panden i Stykker, imod en anden Prude, som jeg ikke skal forsømme, efter min Evne at forevige en Smule – og jeg haaber i Anledning af hende, at kunde bidrage meget til denne Materies fuldkomne Oplysning – Nu vil jeg kun sige en af mine Meeninger desangaaende – Jeg har nemlig det stadige Tillid til Forsynet, at det til Dydens Sikkerhed ikke har elladt nogen, at efterterbe den saaledes, at et Menneske uden Skjodesløshed, eller uden Lidenskabernes Forblindelse kunde blive bedraget derved – For en opmærksom Kjender, vil Lasteret uden Tvivl rebe sig strax – fordi vi ved en nogenledes flittig AgtpaaGiverhed paa Mennesket, langt bedre og fuldkomnere kan lære at forstaae det hieroglyphiske Sprog, hvormed endog de fineste og mindst bevogtede Miner tale; end af de beste Grammatiker, det, der allene gaaer igjennem Læberne – da nemlig Affecten og Hjerter ulige oftere blander sig i hiint, end i dette – Og selv for den meest uerfarne, naar han kun tillige er saa frygt- som og forsigtig, som han bør være, og for Resten har de faae sunde Maximer, som den allerenfoldigste bør være udrustet med, kan det neppe skjule sig længer, end indtil det maae snappe efter Været – thi enhver Forstillelse er vist et udmattende Arbeide, og kan ikke udholdes uden Hvile – – – Nu vil jeg vende tilbage til den Nymfhe, som jeg her taler om –

Egentlig har jeg kun to Ting tilbage, at sige om hende – den ene, at hun kort efter den Tid, da jeg fortvivlede over hendes strænge Dyd, tilstedte en af min Verts Dreng, en Frisched, hvis Følger hver Dag blev kjendeligere paa hendes Person – Hun tvang sin Fader, pludselig